

Štev. 12.

V Ljubljani, dne 15. junija.

1886.

Rojakom.

Na Dunaji dné 5. junija 1886.

Ne meni slave, dragi bratje moji,
Kaj tó, če zvest sem domovine sin!
Po mnogem trudu jaz, po mnogem boji
Počival skóraj v večnem bom pokoji,
In kakor jaz, ugasne moj spomin.

Jaz minem, a ne minejo resnice,
Ki za nje mi gorelo je srcé,
Ko je mladostno mi žarelo lice,
Ki za nje živel sem, trpèl krivice,
Ko so sivéti jeli mi lasjé.

Beseda če mi za nje govorjena
Iz srca v srca našla pot je svoj,
Življenja doba ni mi izgubljena,
Plačila je dovolj beseda ena:
Tvoj národ zadovoljen je s tebój. —

Oj bratje! to so bili bridki časi,
Ko vse mi je dejalo: Ti si sam!
Ti kličeš, a nikdó se ne oglasi,
Domá si tujec v mestu tí in vási! —
Tolažbo svojo zdaj za vse imám.

A ta tolažba sodbe mi ne moti,
Še niso vse nam združene močí;
Še mnog mi rodoljub stoji nasproti;
En smoter, a različni nam so poti,
In vendar moj se meni pravi zdi. —

Vi pa, ki izvolili ste zastavo,
Ki v boj jo nekrvavi nosim jaz;
Za dobro uneti, lépo vsi in pravo,
Za dom goreči, njega prid in slavo,
Zavézniki, vesel pozdravljam vás!

Nam, bratje, slóve gaslo: Srca góri!
Živali blato bodi dom in prah!
S poštenim se Slován orožjem bôri,
Kar podlo je, ne misli in ne stóri:
Nesreči usmiljenje, krivici strah! —

Ko domovina kliče nas sinove,
Gradímo s prsi hrabrimi ji grád;
Za národ, za pravice vse njegove
Nikdár zamán Slován se v boj ne zôve,
Vojak naudušen vsak je, star in mlád.

Med nami Iskarjotu ni prostóra,
Oskrumba, gnjus je izdajalec nam;
Zaničevanja naj duší ga móra,
V obupu kliči: Na me padi, góra!
Gorjé, prokletje tú, prokletje tam!

Nam kakor mati domovina bodi;
Kje sinu je nad mater draga stvar?
S podobo njeno v srci svét obhodi,
Kar lepega on najde med narodi,
Domóv prinese, nji poklóni v dár. —

Krvava slava drugim bodi draga,
Slován le hoče biti svoj gospod;
Na vrat on bratu jarma ne polaga;
Ne „kri in jeklo“, srce svet premaga,
Srcé najblažje ima slavski ród.

Kedó ne čuti? nóv se čas poraja,
Porodne bóli zemljo stresajo;
Vihar pomladni stèbre stare maja,
Človeštvu vélika pomlád prihaja;
Naj skóraj pošljejo nebésa jo! —

Jaz videl je ne bom ; a duša moja,
Okó po nji takó mi hrepeni!
Po svetu tém prežalostna je hoja,
Za eno srečo, káj solzá in znoja,
Káj bolečin je treba in skrbí!

Drobtine naj berač vesel pobira,
Ki padajo z bogate mize v práh!
Da enemu je dobro, sto jih hira,
Glad siromaka pridnega zatira,
Po božji zemlji tava bled in pláh.

Kedó krivice stari grad podêre,
Krivice, ki v oblasti svet imá?
Kedó na vójsko nád njo brate zbêre? —
On, ki najhuje tlači ga in têre,
On, ki najbolje roko njé pozná!

Na dan, Slován! Slovanska ti mladina,
Najlepše delo čaka te, na dan!
Gospóda več ne bodi, ni trpina,
Človeštvo ena bode naj družina,
Rešitelj svetu bode naj Slován!

Jos. Stritar.

Pavel Josef Šafařík, književnik vseslovanski.

(V petindvajsetletni spomin njegove smrti.)

„Jazyk slověnskyj jedin — národ slovanski je bil jeden“, pravi davni letopisec Nestor. Ali ta nekdaj jeden slovanski narod se je pozneje razdelil na več plemen, naglavnih deset, ter so Slověni sčasoma postali: Rusi, Rusnjaki, Poljaki, Sorbi, Čehi, Slovaki, Slovenci, Hrvati, Srbi, Bolgarji. Razni činitelji, od jedne strani čas in prostor, od druge strani vera in vladavina, učinili so, da so sinovi iste matere pozabili drug drugega, dostakrat drug drugega sovražili, dà često drug drugega zatirali. — Zavidni in škodoželjni neprijatelji in sovražniki naši so se radovali ti nezlogi slovanski. V hudobnosti in ošabnosti svoji so nas Slovane imenovali divjake in sužnje; tlačili so nas in, kolikor le morejo, tlačijo nas še danes. A to vse zaradi tega, ker se mi še ne poznavamo, kakor bi se morali poznavati bratje, ker se vsejednako cepimo ter bočemo vsak za sebe gospodariti — zato pa trpimo, zlasti manjši in slabejši . . .

Še le pred dobro polovico veka, takorekoč v naših dneh, zasijal je med Slovani blagodejni žarek poznavanja, kateri je pokazal pot k bratimstvu slovanskemu; zažarela je božanstvena iskra rodoljubja, katera se je do sedaj že razpihala v svetli plamen slovanske uzajemnosti. Sicer so že v prejšnjem veku posamični domorodci čutili in naglašali sorodnost plemen slovanskih; ali v pravi jasnosti in krasoti se je ta božica prikazala v prvi polovici našega stoletja. Tedaj so začeli veliki možje prav za prav krčiti in ravnati pot bratskega poznavanja med nami: začeli so v knjigah pisati in dokazovati, da so vsi prej zaporedoma imenovani slovanski národi od starih bratje jednega plemena, jedne krvi ter jedne matere Slavije sinovi in potomci. In med temi velikimi možmi, učečimi v znanstvenih spisih sorodnost in jedinstvo vseslovansko, zavzema jedno prvih mest, dà uprav prvo, Pavel Josef Šafařík. — Ta kot človek, rodoljub in učenjak jednako občudovani mož, Šafařík, izvel je res kakor nekdaj Mojzes Izraelce iz Egipta, Slovane iz teme na svetlo učenemu svetu (A. Sandić, „Glas Naroda“ v Novem Sadu 1874. br. 15). A kakor je Šafařík s svojimi književnimi deli objemal celo Slovanstvo, tako se je zopet še s posebno ljubeznijo zanimal o Jugoslovanih, med katerimi je tudi dalje časa službovno posloval. Blizu tretjino znanstvenega preiskavanja svojega je posvetil tém krajem ter je prvi temeljito izpregovoril o njihovi politični in kulturni prešlosti. Zato pa je gotovo primerno

in dostojno, da se tudi Slovenci onega, kateri nam je takorekoč dal moralno življenje, spominjamo sedaj o petindvajsetletnici smrti njegove. A v ta namen naj nekoliko bodo naslednje slabe vrstice o življenji in delovanji Šafaříka kot vseslovanskega književnika.

„V prvi polovici tega veka — tako začenja Šafaříkov životopisec T. Smičiklas — postalo je tudi veliko slovansko pleme s svojimi raznolikimi jeziki in narečji, s svojimi starimi spomeniki in vsemi svojimi osebinami zanimiv in znamenit predmet nauke vsega učenega sveta. Mnogi Slovani in Neslovani poprijeli so se tega posla, mnogi so z veliko učenostjo razsvetlili temne dobe slovanske zgodovine, mnogi so z ljubavjo proučili jezik, pesem in običaje; ali pri nikomer ni doslej bilo toliko učenosti, da z lučjo kritike nikdar neugasno razsvetli najdavnjše in najtemnejše dobe slovanskega življenja, kakor pri Šafaříku; nikomur ni bilo to dano, da z nezizmerno učenostjo zljubi tudi nezrekljivo ljubezen vsega ogromnega slovanskega sveta, kakor ga je ljubila lepa duša Šafaříkova“ (Vienac 1875. str. 43).

Pavel Josef Šafařík, največji vseh slovanskih starinoslovcev, bil je rojen v mali planinski vasi Kobeljarevu v gómorski županiji v Slovakah dne 13. maja 1795. Bil je najmlajši sin tamkajšnjega evangelskega pastorja Pavla Šafaříka, a že z malega dete bistrumno. V sedmem letu njegovem pokazal mu je otec nekoč samo vso abecedo starega nemškega pisma, na kar se je mali Pavel rekel bi igrajoč sam naučil čitati, tako da je za leto dni dvakrat prečital celo sveto pismo in je tudi na pamet pripovedal. Desetleten deček ustopi že v gimnazij v Rožnavi 1805 in 1808 v Dobšinu, uči se poleg navadnih predmetov tudi latinski, nemški in mažarski jezik ter dovrši takozvana humaniora. Mladič, imajoč komaj petnajst let, gre l. 1810. na protestantski licej v Kesmark ter proučava tam pet let modroslovje, bogoslovje in ogrsko pravo; a že več višjih nauk odide l. 1815. na tedaj glasovito vseučilišče v Jeni, kjer se poleg teologije dve leti peča tudi s študijem filozofije, historije in prirodnih znanosti. Tako položi temelj vsestranski in globokosežni učenosti svoji. Kakor sam pravi, bil mu je v Jeni „exilium corporis, paradisus animae“.

Po navadi protestantskih teologov je Šafařík l. 1817. preuzel v Požunu odgojiteljstvo sina lptovskega pod-

župana Vladislava od Kubinja, v kateri službi je ostal blizu dve leti. Nato je 1819 na vseučilišči jenskem bil promovovan doktorjem filozofije. V tem času so mu večkrat ponudili profesuro na raznih licejih v Ogrski, ali on je ni hotel med Slovanom protivnimi Mažarji. Tedaj pa je bil utemeljen srbski gimnazij v Novem Sadu, in pokroviteljstvo novega zavoda izbere, na priporočbo tamkajšnjega vladike Gedeona Petrovića, meseca maja leta 1819. za profesorja in ob enem direktorja temu gimnaziju P. J. Šafařika. In to službo vsprejme mladi štiriindvajsetletni mož ter je ravnateljstvo pravoslavnega učilišča novosadskega opravljal šest let, do 1825, z veliko umnostjo. Sedaj se je tudi oženil 1822 z Julijo Ambrozyjevo, s katero se je bil spoznal v Požunu. V Novem Sadu je Šafařik osnoval in nekoliko tudi izvršil malone vse znamenitejše osnove svojemu ogromnemu delu književnemu, katero je in katero bo na slavo imenu in spominu njegovemu, a na diko in korist vsemu Slovanstvu. Tudi je v družbi z Mušickim in Magaraševićem l. 1825. osnoval list „Srbski letopis“; in ko je leto zatém 1826 osobito po trudu Jov. Hadžića bila v Pešti ustrojena „Matica srbska“, pomagal je zopet Šafařik. — No vendar Šafařiku sreća v Novem Sadu ni bila mila. Ravnatelj gimnazija v Srem skih Karlovcih, Magda, protestant, izdal je bil knjigo: Ze mljepis dežele Ogrske, katera pa Mažarjem ni bila po volji; a zarad tega je izšel kraljevski reskript, da se iztirajo vsi protestanti z javnih zavodov grškoiztočne cerkve. Komaj prijatelji rešijo Šafařika, da ni bil odstavljen od službe; ali vsejedno moral je le pustiti ravnateljstvo leta 1825. ter je ostal samo profesor, in to od sedaj še sedem let, do jeseni 1832.

Taka nezaslužena in nezadolžena degradacija je Šafařika bolela; razven tega je uvidel, da mu od začenjajoče se mažarizacije ni pričakovati nič dobrega. Pa tudi močvirno podnebje dunavsko njegovemu zdravju nikakor ni prijalo; a nedostatek znanstvenih pripomočkov ga je jako oviral v književnem delu. Vse to in pa želja, da biva v kakem večjem središči naučnem, napoti Šafařika iz Ogrske. Zamán so mu ponujali zopet profesuro na liceji v Požunu in Kesmarku. Na rusko akademijo v Petrograd je imel Šafařik zajedno s Čelakovskim in Hanko službeni poziv l. 1830.; a ker sta se ta obotavljala, zato tudi on ni dobil mesta. Piše torej Šafařik prijatelju Palackemu v Prago, naj mu pridobi kakšnokoli službico; „jaz se ne bojim i najtrudnejšega posla, samo da morem delati za naš narod.“ Devet Čehov, med njimi književniki Palacký, Jungmann in Presl, zložil denarno podporo

350 gld., naslednje leto s pripomočjo nekaterih drugih rodoljubov uzvišano na 480 gld., namenjeno Šafařiku za pet let; a Palacký odgovori Šafařiku, da more priti v Prago, ker mu je plaća zagotovljena — bajè iz neke dotacije muzejalne. In tako je tedaj Šafařik po trinajstletnem bivanji v Novem Sadu odpotoval z rodbino od onod dne 11. aprila 1833 ter je, obiskavši med potom znance si v Ogrski in tudi Kopitarja na Dunaji, čez mesec dni prispel v zlato Prago. Tu je živel do smrti, književno delajoč za Slovanstvo, — a uprav zato mnogo pod nadzorom policijskim. Do leta 1837. je učeni slavist bil prelagatelj za ruske in poljske spise pri praški občini! Nato mu je vlada dala cenzorstvo za beletristično in mešano literaturo s 400 gld. letne plače, kateri posel je opravljaj nad deset let, do 1847. Poleg tega je od l. 1838. do 1843. urejal „Časopis českého museum“. Leta 1841. je bil imenovan izvenrednim čuvarjem cesarske knjižnice, od l. 1844. bil je pravi kustos in od l. 1848. glavni bibliotekar. Tu je bilo za Šafařika mesto in prilika, da si boljše niti ni želel; in tu je on med tisočami knjig preživel vek svoj, siromašen v plači in zemeljskem blagu, a bogat z umom in književnim delom. Tudi v tí dobi je Šafařik dobival pozive na tuja vseučilišća, tako l. 1836. za profesorja slovanske filologije v Moskvo, l. 1840. pa na stolico slavistike v Berlin; ali je raje ostal med Čehoslovani. Od pruskega kralja je l. 1845. prejel najvišji red za zasluge, in avstrijski cesar ga je l. 1847. izbral med prvimi člani dunajske akademije znanosti. Leta 1848. je bil imenovan za izvenrednega profesorja slavistike na vseučilišči v Pragi, a že početkom naslednjega leta je to mesto izpraznil na ljubo Čelakovskemu, vrnivšemu se tako iz Vratislave. Sodeloval je Šafařik tudi pri slovanskem kongresu v Pragi junija 1848, dogovorivši se o tem prej na Dunaji z Jelačićem banom. Leta 1849. je bil v komisiji za juridičnotehnično terminologijo slovansko, bivajoč v tem poslu vse leto v stolnem carjem mestu; leta 1857. pa v poverjenstvu za znanstveno nazivlje češkim gimnazijem in realkam. Od leta 1856. je Šafařik slabel na telesu in žal tudi na duhu. Absolutizem v državi, korupcija v uradu, nesreče v rodbini, vse to je možu izpodjedavalo oboje zdravje. Leta 1860., dne 23. maja, skočil je v slabem trenutku v Veltavo; vendar so ga še srečno rešili. Še isto leto je šel s celo plačo v mir. Dne 26. junija 1861 pa je veliki Šafařik preminol za ta svet, in 28. i. m. je Praga k večnemu pokoju na evangelskem grobji podno Žižkove gore položila njegovo telo, — a duh njegov ter njegova dela živé in bodo živela v vseh Slovanih.

(Konec prihodnjic.)

Lavoslav Gorenjec-Podgoričan.¹⁾

Ne samo, kar veleva mu stan,
Kar more, to mož je storiti dolžan.
S. Gregorčič.

ko veljajo komu te besede našega slavnega pesnika, veljajo gotovo pokojnemu pisatelju slovenskemu in odličnemu duhovniku, župniku Lavoslavu Gorenjcu. Kajti vse njegovo življenje bilo je namenjeno neutrudljivemu delovanju. Ves čas, kar so mu ga dopuščala duhovenska opravila, žrtvoval je slovenski knji-

ževnosti, katero je s svojimi obilnimi prestavami iz vseh slovanskih jezikov zelo obogatil, pridobil si s tem neverljivih zaslug ter si postavil spomenik istinito aere perennius.

Lavoslav Gorenjec rodil se je 12. nov. 1840. l. v mali vasi Podgorici pri Šentrupertu na Dolenjskem. Krstil

¹⁾ Poleg vsega truda in iskanja nismo mogli dobiti slike Gorenjčeve in ker ne upamo, da bi jo mogli kje najti, ne moremo še dalje odlagati z životopisom. Uredništvo.

ga je tedanji šentrupertski kapelan Kaj. Huber. Oče mu Andrej, rojen Ljubljčan, bil je sobni slikar, a imel je že iz mladosti eno roko sključeno. Slikal je po Ljubljani; ker pa tu ni imel obilo dela, odšel je na kmete ter prišel na svojem potovanju v Šmartno pri Litiji. Tu je dobil delo v bližnjem gradu na Grbinu, kjer je bil takrat v službi hišnik z imenom Ulé, ki je imel hčer Ano. Ta je slovela kot posebno lepo dekle. Ljudje so rékali o njej: v celi šmartinski fari ni lepšega dekleta, kakor grbinska Ančika. In s to Ančiko se je oženil oče našega Gorenjca okolo l. 1838—39. Ker pa v Šmartnu ni imel dosti dela, preselil se je bil oče Andrej skoro po poroki v Podgorico pri Šentrupertu, kjer si je kupil tudi hišico. In tu se je rodil naš pisatelj, ki si je pridejal po svojem rojstnem kraju ime Podgoričan ali Podgoriški. Bilo je vsega skupaj osem otrok, pet sinov in tri hčere. A večina jih je pomrlo v rani mladosti. Lavoslav bil je prvorojenec. Brata mu, ki sta odrasla, bila sta Alojzij in Anton. Prvi se je učil in dovršil v Gradci medicino ter je bil kasneje zelo sloveč in priljubljen mestni fizik v Petrinji na Hrvaškem, kjer je umrl 17. jul. 1884 nagle smrti za mrtudom, star stoprav 39 let. Podpiral ga je skoraj jedino le brat Lavoslav. Drug brat mu Anton živi še ter je pekarski pomočnik v Zagrebu. Razven njega živi še sestra, ki je omožena nekje v Slavoniji. Vsi drugi otroci so pomrli.

V šolo je pohajal Lavoslav s prva v Šentrupertu, ko se je pa njegov oče preselil v Novo Mesto, obiskaval je tu gimnazij, kateri je dovršil z dobrim uspehom l. 1861. Dijaka podpiral je zelo šentrupertski župnik V. Vovk, kateri mu je oskrbel kasneje tudi novo mašo v Šentrupertu. Na gimnaziji ga je najbolj veselilo med vsemi predmeti naravoslovje in zlasti botanika.

Ker pa je imel njegov oče le jako male dohodke in zaslužke, otrok pa je bilo obilo, tedaj ni čuda, da je precej obilna družina večkrat gladovala. Na bolje se je obrnilo revni družini, ko je prišel naš Lavoslav v višje gimnazijske razrede ter je pričel poučevati druge učence. Ker je bil na glasu izvrsten instruktor, imel je vedno dosti gojencev, celo do dvanajst na enkrat, tako da si je prislužil včasih po 30 gl. na mesec, kakor mi je sam pripovedoval. A poučeval pa je tudi celo po tri do štiri ure na dan, kar na telesno zdravje gotovo ni dobro uplivalo. Ker je pa ves prosti čas po dnevü potratil z instrukcijami, moral se je potem za se učiti do pozne noči. Ves svoj mesečni zaslužek dajal je roditeljem ter jim s tem lajšal izdatno siromaštvo. Zato se pa ne smemo čuditi, če se ga je mati, ko je odhajal po končanem gimnaziji v ljubljansko semenišče, oklenila okolo vratu ter milo jokala jadikujoč: Oh, Polde! kedo bo zdaj skrbel za nas, ko nas ti zapustiš!

Po končani osmi šoli krene l. 1861. v ljubljansko semenišče. Pravil mi je sam, da ni mislil nikdar na drug stan; le duhovski ga je veselil. Kakor je bila pa mati vesela, da si je izvolil ta uzvišeni stan, tako je bil oče nezadovoljen. Rad bi bil videl, da si izvoli kak posvetni stan. V bogoslovji bil je prav zadovoljen. Zdelo se mi je, da sem prišel na drug svet, dejal mi je, tu se je začelo meni novo življenje. Tu sem se vsaj odpočil, ker sem bil prost

posvetnih skrbi. In koliko pripomočkov za nadaljnje izobraževanje našel sem tu! Najbolj me je razveselila bogata „slovenska knjižnica“. — Ves prosti čas, kar mu ga je ostajalo od priučevanja bogoslovskih ved, porabil je v to, da se je učil slovanskih jezikov. Bil je sicer že prej unet za bratske slovanske jezike, ali na gimnaziji ni imel za to ni časa ni prilike, kajti novomeška gimnazijska knjižnica takrat ni imela prav nič pripomočkov. Do priučevanja slovanskih jezikov imel je toliko veselja, da često še na sprehod ni šel, da je le imel več časa učiti se. Po noči pa je čul marsikaterikrat pri slovnici in slovarji celo do polunoči. Po dovršenih bogoslovskih naukah bil je posvečen v duhovnika 30. julija 1865. Prvo službo kot kapelan dobil je v Koprivniku na Kočevskem, kjer je bil do oktobra 1868. l., ko je bil prestavljen v Šentlovrenc na Temenici. Tu je bil tri leta do l. 1871. Tega leta pa je bil prestavljen v Slavino na Notranjskem in od tu l. 1873 v Šentjur pod Kumom, kjer je ostal do l. 1876., ko je postal župnik v Adlešičah. Imel je kot kapelan zelo teške službe. Posebno v Koprivniku, Slavini in Šentjurji imel je obilo dela in dosti hoje. A povsodi, kjerkoli je služboval, bil je zelo priljubljen in ostal do danes v najboljšem spominu. Bil je pa tudi vzgleden duhovnik, neutrudljiv delavec v Gospodovem vinogradu, a z vsakim prijazen in gostoljuben in nenavadno ponižen. Eden njegovih bivših župnikov mi piše: „Nikdar nisem slišal, da bi se bil on komu zameril.“

Po desetletnem kapelanovanju napravil je farni konkurz l. 1875., in ko je bila adlešička fara trikrat razpisana, ne da bi bil kdo za njo prosil, oglasil se je on ter jo tudi dobil, češ tu ostanem nekaj let, potem pa se bom prosil na kaj boljšega. Žal, da se mu ta želja ni izpolnila. Kanonično umeščen bil je 12. jun. 1876.

O tako marljivem izpolnjevanju svojih dolžnosti in vsestranskem marljivem delovanju ni čuda, da si je nakopal že v rani mladosti kal bolezní. Bil je vedno le bled. Že na svoji drugi službi v Šentlovinci ni bil nič trdnega zdravja. A vender je opravljal kot kapelan in kasneje kot župnik v Adlešičah sam do l. 1882. natanko svojo službo. Tega leta pa se je bil prehladil prošnji teden. Imel je namreč procesijo v Tribučé, poludrugo uro daleč. A ker je bilo prav mrzlo in deževno vreme, prehladil se je bil že medpotoma, še bolj pa v cerkvi in malo dni potem moral se je uleči. Poklicani zdravnik je priznal, da se ga je lotila vodenica, in če bo bolezen tako naglo napredovala, da mora v štirinajstih dneh umreti. Ali zdravniška pomoč in izvrstna postrežba otela ga je smrti; vender pa se je prikazala čez pet mesecev zopet nova nevarnost in zdravniki so že obupali ter se izrekli, da dalje nego tri dni ne more več živeti. Med tem pa se mu je zopet zboljšalo; a trpel je, trpel neizrekljivo veliko, ker je znano le Vsevednemu. Mogel ni ne ležati ne sedeti, celih šest tednov stal je po noči in po dnevi pri mizi ter trpel neizrekljive bolečine. Da bi malo na nje pozabil, prestavljal je iz poljskega povest „Kočca za vasjo“, katero bo letos izdala „Matica“ svojim udom. To je prestavil v svojem največjem trpljenju. Ali vender nisi slišal iz njegovih ust ne najmanjše pritožbe. Trpel je voljno; kakor Job tolažil se je s tem, da je vse to volja božja.

Po letu pa, ko je postalo gorkeje, odleglo mu je in zdravje se mu je celo toliko zboljšalo, da je mogel včasih maševati. In to se je ponavljalo od l. 1882. do letos vsako leto. Po zimi mu je bilo huje, a na leto bolje; a trdil je vedno, da mu je vsako leto bolje, in bil trdno uverjen, da bo še ozdravel. Tudi letošnjo zimo čutil se je boljšega. Veselil se je že pomladi in poletju, da bo zopet gorkeje in bo mogel iti na prosti zrak. A žal, ni se mu izpolnila želja.

Do 17. februarja bilo mu je vedno jednako, le na letošnjo grdo zimo in vedno meglo bil je včasih nejevoljen; sicer pa je bil večkrat tudi vesel in vedno šaljav ter doupten. Ta dan pa, bila je sredo, bil je zvečer še nenavadno vesel in šel je stoprav ob osmi uri k počitku, dasiravno je imel navado, da se je že ob sedmih ulegel. Ob sedmi uri hotel sem ga zapustiti, kakor po navadi, češ da pojde spat, a on me prosi, naj ostanem še pri njem, da še ni zaspan. In ostal sem pri njem do osme ure. Pogovarjala sva se cel večer le o naši književnosti, o njegovih prevodih in drugih enakih rečeh. O tem se je on najraje razgovarjal. Čez polu ure potem pa, ko sem ga zapustil in se je ulegel, stresla ga je že zima in celo noč ni nič spal. Jednako bilo mu je v četrtek, a ni ostal v postelji, marveč ustal je ter sedel pri mizi kakor po navadi celi dan. Tudi v petek se ni nič izpremenilo; bilo mu je vedno jednako. In o popoldne, ko sva obedovala in sem ga vprašal, kako mu je, odgovoril mi je, da vedno jednako, da ga tako vsako leto napade, da bo to trajalo 6–8 tednov, potem bo pa zopet bolje. In še popoldne o poluštirih, ko sem bil zopet pri njem, ni prav nič potožil, da bi mu bilo huje, le rekel je, da ga mrazi ter da pojde v posteljo, da se segreje. To sem mu tudi jaz svetoval; gorkota bo gotovo dobro

dela. Na to mu pa pravim, da grem malo na sprehod, ker sem bil celi dan v knjigah. A on mi pravi: Le idite, to je zdravo! Z Bogom! „Z Bogom, gospod župnik!“ odgovorim mu ter odidem. To so bile najine zadnje besede. Potem se je ulegel in rekel, da mu dobro dé, da nenavadno lahko diha; pozelel je še vode ter je izpil dva kozarca.

Komaj sem bil četrť ure z doma, že priteko za menoj ter mi vele, naj hitim domu, gospod župnik umira. Tekel sem ter ga dobil na srečo še toliko živega, da sem ga dejal v sv. olje ter mu podelil papežev blagoslov in odmolil molitve za umirajoče. Ko sem vse opravil, zatisnil je blagi gospod svoje trudne oči v večer počitek. Zadel ga je bil srčni mrtud. Umril je ob polu peti uri popoldne 19. februarja.

Vest o njegovi smrti raznesla se je mahoma na vse strani. Pogreb bil je v nedeljo popoldne ob treh. Sprevod njegov pokazal je, koliko je bil pokojnik čislán in priljubljen. Poleg slabega vremena in nedelje zbralo se je 11 bližnjih gg. duhovnikov, da počaste svojega sobrata in izrednega ljubljénca poslednjič. Prišlo je pa na pogreb tudi precej druge gospode, kakor sodnik črnomaljski in deželni poslanec g. Dev in obilna množica ljudstva. A še veliko več bi jih bilo, da ni bilo vreme toliko neugodno. Pred farovžem zapeli so mu pevci „Blagor mu“, a na grobu „Nad zvezdami“. Pokopal ga je dekan semiški č. g. A. Aleš, kateri je imel v cerkvi tudi nagovor po pokojniku. S teškim srcem in objokanimi očmi ločili smo se od gomile prerano umrlega in toliko priljubljenega g. župnika Lavoslava Gorenjca, o katerem je le jedna sodba: bil je blag mož, izvrsten duhovnik, zlat značaj, a celo življenje trpin!

(Konec prihodnjič.)

Janez Solnce.

Zgodovinska novela. — Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Splezal je na drevo. Mej mahom obraslimi vejami se je stiskal k višku, dokler ni došel do vrha, kjer je zaužil rumeno sadje. Potem pa jo je zopet odrinil navzdol. Tedaj je opazil na veji, ki je segala do graščinskega zida, staro ščinkovčevo gnezdo. In iz dalje se mu je videlo, kakor bi čepela drobna jajčeka v tem gnezdu. Zategadelj bilo je naravno, da se je dečaku vzbudila radovednost v duši in da je želel preiskati malo gnezdišče. Lagano se je spuščal po veji proti zidu ter konečno prilezel čisto do zida in do starega gnezdišča. To je bilo prazno, in samo nekaj subega, pikastolisastega listja ležalo je v njem, kar se je videlo iz dalje kakor drobna jajčeka.

„Kje se naj sedaj v jeseni dobe tičja jajca po gnezdiščih,“ zajezil se je Vid, „in sam peklenški satan me je udaril s slepoto, da sem videl nekaj, kar se vidi le v cvetoči pomladi!“

Ozrši se po steni navpik, opazil je ravno nad sabo malo oknice v debeli zidini. Bilo je tako tesno, da bi se človeško telo nikakor ne bilo moglo preriniti skozi

njega lino na prosti zrak. Kdor je bil torej zaprt v prostoru, komur je to oknice dajalo revno svitlobo, bil je dobro spravljen in shranjen brez čuvaja in brez železnih stebričev, s katerimi so sicer zapažena okna pri ječah.

Vid se je naslonil ob steno ter skušal pri oknu pogledati v skrito sobo, ki je tičala za njim. Zidovje je bilo tako debelo, da ni mogel z roko doseči do umazane stekla, katero je zapiralo pot vsakemu daljšemu pogledu. Že je hotel zopet odriniti po veji, kar ga prešine misel, da morda tiči za umazanim tem oknom gospa Ana Rozina.

Z vso močjo svojega mladega glasa zaklical je proti oknu: „Gospa Ana Rozina, oj preljuba gospa Ana Rozina!“

Zaklical je dvakrat in trikrat. In glejte, pri zadnjem klici odprlo se je umazano okno globoko v zidu in prikazal se je drobni obrazek gospé Ane Rozine, ki je bil tedaj tako bleđ, kakor da je zlit iz samega belega voska.

„Jaz sem, Vid sem,“ zaihtel je dijak od samega veselja, „in z vašim gospodom vas iščeva že dolgo časa!“

Sam Jezus Kristus mi je pomagal, da sem splezal na to hruško Gospodičino!“

„Vid!“ izpregovorila je gospa, „poglej, tu sem so me zaprli, da morem komaj dihati. Ali veš, čemu so me zaprli? Vedno mislim na našega gospoda in morda me je ukazal cesar zapreti, ker sem se predrznila ljubezen gojiti do njega, ki je tako visoko nad mojim stanom.“

„Nikar ne vzdihuj, preljuba gospa! Vaš gospod je tu in jaz sem tu! Gotovo vam pomagava! Vi ne veste, kako je žalosten gospod vitez Janez!“

Ravno v tistem hipu prikazal se je na ovinku tik grajskega jarka — Jurij Ljudevit. Neprestano je zrl s kalnim očesom na hruško Gospodičino, na kateri je bil že iz dalje ugledal nekaj sumljivega. Bil je pijan in v silni razburjenosti. Tako močno je stopal, da je letal pesek na vse strani in da so mu ostroge glasno rožljale. V roki pa je držal samokres z napetim petelinom.

„Zdelo se mi je,“ izpregovoril je škripaje, „da lazi neki polh tu gori! In ta tepec, ta Ručigaj spi! In pravil sem Aricagi in Simonoviču, kako dobrega čuvaja imam! Oj ti prokleti hudič ti!“

„Jezus, Marija, Jurij Ljudevit je tu!“ zaječal je dijak na veji. Otrpnilo mu je telo, da se niti ganiti ni mogel. Oni je obstal pod hruško, in v silnem srdu je škripal z zobmi.

„Zdelo se mi je, da sem čul konjska kopita,“ vzdihoval je Vid sam pri sebi, „a sedaj je Jurij Ljudevit tu in umoril me bo! Gotovo me umori!“

„Hej, kaj počenjaš tam gori,“ kričal je Jurij Ljudevit, in njegovo krvavo oko ujelo se je s trepetajočim pogledom dijakovim.

„Z gospo Ano Rozino sem govoril,“ zaječljalo je revče v groznem strahu, „in sedaj vas prosim, da me nikar ne ubijte, preblagi gospod Jurij!“

„Z gospo Ano Rozino,“ siknil je Jurij Ljudevit. „Da bi te peklo požrlo! Z gospo Ano Rozino! In to vse se je meni zgodilo, in na gradu Turjaškem!“

Dvignil je brez usmiljenja velikanski svoj samokres ter ga sprožil proti dečku na veji, da se je pok razlegal široko na okrog. Ko se je dim razkadil, — ležal je dijak Vid na zemlji, mirno, kakor bi spal. A njegova srčna kri pojila je tedaj rušo in korenine hruški Gospodičini.

Hladnokrvno je Jurij Ljudevit zopet nabil samokres ter krenil potem k tovarišem, ki so ga čakali pred grajskim uhomom.

„Kaj si streljal?“ vprašal je polkovnik Aricaga, ki je z junakom Simonovičem sedel v zelenem bregu. V bližini pa je stražil hlapec Cesare štiri konje.

„Kaj sem streljal?“ odgovoril je Jurij Ljudevit zaspno, „po drevesu je skakala veverica in nad njo sem poskusil svoj novi samokres, kateri mi je prinesel knez Vajkard iz dunajskih zalog.“

„Ali si zadel?“ oglasil se je Simonovič.

„Sem, dobro orožje je. Tam pod hruško leži in mislim, da sem ji prestrelil srce! ha! ha!“

Nekaj časa je potem opazoval grad ter dostavil: „Pretho je vse! Prijatelji, stvar mi ne ugaja! Nekaj tiči v tem gradu, kar mi ni po godu. Ni ga človeka, in to je čudno, proklicano čudno!“

„Veš kaj,“ kričal je Aricaga, „če tiči sovražnik v gradu, potegnimo sablje, in z orožjem v roki ga naskočimo!“

In potegnili so orožje ter oprezno šli v tihotni in samotni grad.

(Dalje prihodnjič.)

Srcá odmevi.

I.

Solzica večkrat trpka
Okó zalije mi;
Srcé pa v prsih burno
Ah, burno bije mi.

Umeješ li to sôlzo,
Ki mi okó rosi,
In ta vihár, ki v prsih
Mogóčno mi buči?

II.

Naslikal pač lehkó bi
Slikár tvoj zôrni stas,
Obráz tvoj očarljivi
In ves tvoj divni kras.

A kdo navdáhnol sliki
Srcá bi ti krepóst?
Kdo zlate duše tvoje
Naslikal bi čistóst?

III.

Oj, ti si moja sreča,
Ti moja slast, moj raj;
Obráz nebésni tvoj bi
Jaz glédal vekomáj!

Ti vse si mi na svétu
Presrčni angelj moj,
Le véрно in ljubó mi
Na strani vedno stój!

T. Doksov.

Triolet.

Ocvele zé so rože s tvojih líc
In zbežal sled nekdanje je milote;
Odsev le zrêm uzorne ti lepote,
Ocvele zé so rože s tvojih líc!
Osule nežne vse so že krasote,
Ki líca cvétnih díčijo devíc;
Ocvele zé so rože s tvojih líc,
Odsev le zrêm uzorne ti lepote!

Ljubezni bol srcé, lepoto strè
In ž njo najsrčnejša pač nada vene;
Raz lica z vélostjo i cvet odžene,
Ljubezni bol srcé, lepoto strè!
Zdravíla ni, pomoči ni nobene,
Da žízni se krasota ne ospè;
Ljubezni bol srcé, lepoto strè
In ž njo najsrčnejša pač nada vene!

J. Kalčič.

Hrvaški spomini.

Spisal J. Trdina.

(Dalje.)

Bahovim absolutizmom se je ulegla na avstrijsko cesarstvo mrtvaška tišina in neka neopisna puščoba, ki je morila mislečemu človeku duh in truplo. Domače zgodbe in nezgode nehale so zanimati véliko občinstvo. Za nove zakone, ki so drvili jeden drugega, brigal se je malokdo. Celó politični listi so govorili o njih povse površno, dostikrat so jih samo omenili, kar je bilo vsekako najpametnejše. Opomnje so nakopale lahko velike sitnosti uredništvu. Hvaliti se ni moglo, grajati se ni smelo, zato se je — molčalo! Tem bolj pozorno pa je opazoval in razpravljal ves izobraženi svet ogromni preobrat, ki ga je storilo v političnem položju orijentalško vprašanje, in velezanimljive novice, ki so prihajale z evropskih in azijskih borišč. Sveta alijanca, ki je toliko desetletij negovala in varovala s smešno brižljivostjo vse „legitimne“ interese in urejala Evropo po svoji volji in samovolji, ležala je razbita na drobne kosce in na razvalinah njenih so se krohotali zaničljivo liberalci in laži-liberalci vseh dežel in narodov carju Nikoli in slovanski Rusiji, kateri so dali takrat priimek „velikan z glinastima nogama“. Toliko prijateljev ni imela Turčija še nikoli v vsi svoji zgodovini. Na obrambo njeno se je dvignila do malega vsa Evropa ali z bridkim orožjem ali pa z ostrim in nesramnim svojim jezikom in peresom. Francozi in Angleži so ji hiteli na pomoč z vsemi svojimi silami. Peščica Sardincev ji ni mogla dosti koristiti, tem večje neprilike pa je delala Rusiji velika Avstrija. Zasedla je podunavski kneževini Vlaško in Moldavijo, iz katerih so se Rusi morali umakniti. Razven tega zbrala je ogromno vojsko v Galiciji, ki je pričakovala vsak dan povelje, da udari preko meje na Poljsko, v Besarabijo in v volinsko gubernijo. Pruska vlada ni postopala tako sovražno, ali izjavila je tudi ona, da ne bo dovolila Rusom, prekoračiti Balkan. Evropski politikarji in politikastri zlagali so se vsi, da treba Rusijo razkosati in jo oslabiti za večne čase. Najprej so ji hoteli ugrabiti vse dežele, ki so spadale pod nekdanje poljsko kraljestvo. Isto tako so namenili osvoboditi Finsko. To naj dobe nazaj Švedi, pobalstke provincije naj si vzamejo Nemci, Kavkaz pa bi se prilegel najbolje Turčiji. Avstriji so ponujali ves ruski zapad do Dnepra, Sardiniji pa krimski poluotok, na katerem je gospodovala srednjega veka italijanska Genua. Nekaterim so se zdeli ti dobitki še premajhni in nedostatni. Zahtevali so, da se razdrobi in zatara vsa ruska država, ker bi se brez tega radikalnega rešenja utegnili slovanski barbarji kmalu zopet okrepčati in o dobri priliki ponoviti napade svoje na Turčijo in Evropo. Tem blodnjam bi se smejal danes vsak dijaček, ali takrat se ljudem niso videle povse brezumne in nemogoče. Rusija je bila slabo pripravljena za velikansko borbo. V vedni, precej nepotrebni brigi za legitimne interese, za evropski red in mir in za korist tujih vladarjev, pozabil je car Nikola skrbeti za napredek, blagobit in jakost svoje države. Porabnih vojakov je imel mnogo manje, nego je prej mislil. Generali so znali izvrševati odlično paradne vaje in vojne igre, pravo vojno umetnost pa so razumeli

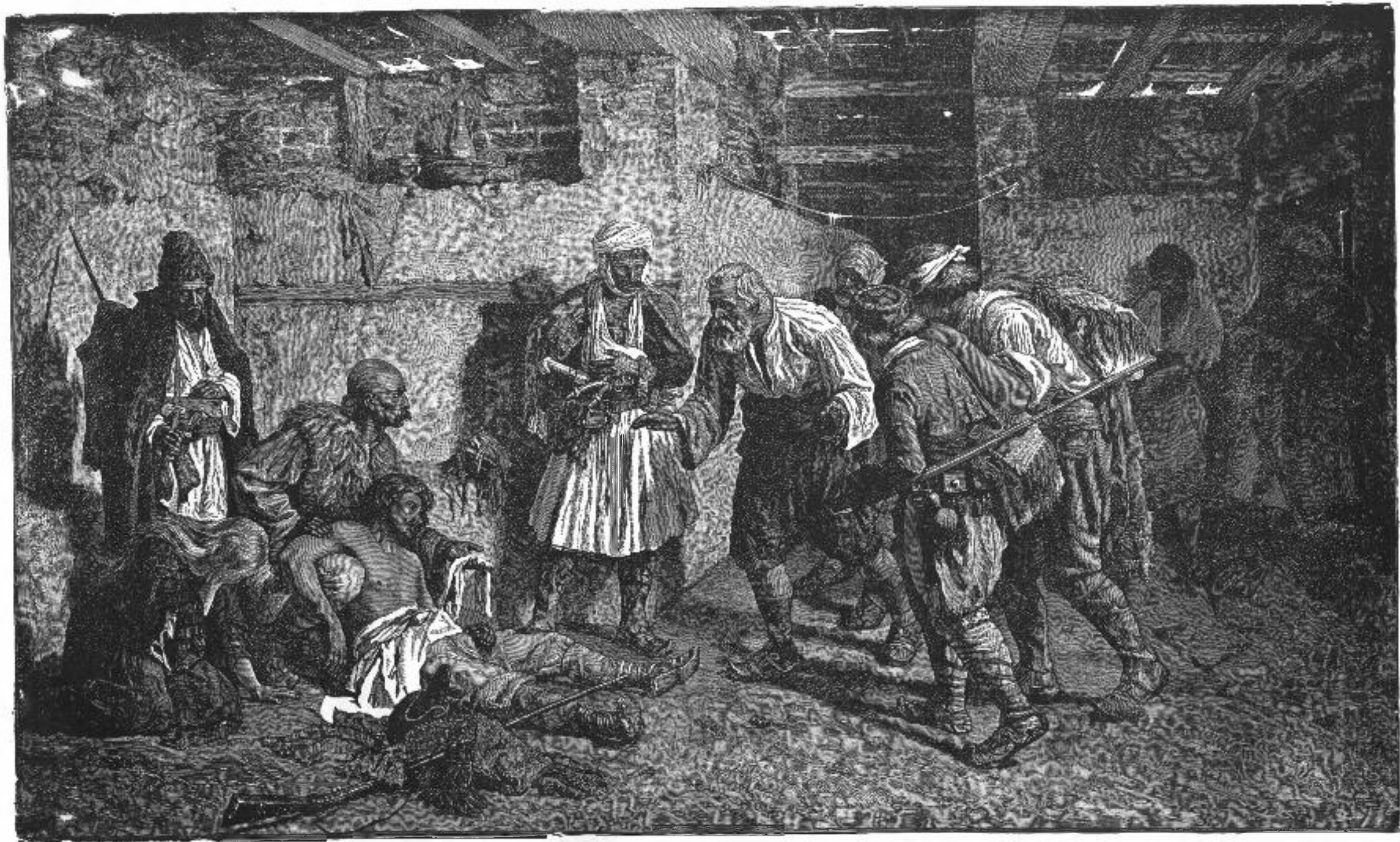
(razven kavkazskih) po priliki tako, kakor pri nas Velden in Vindišgrec. Po drugod se je orožje jako zboljšalo, ruska vojska pa je rabila še zmirom starinske svoje tope in puške. Železnica šla je samo od Petrograda do Moskve. Vojaki so morali hoditi največ peš, nekateri polki so popotovali po več mesecev, predno so dospeli pred sovražnika. Najbolj je obtežilo Rusom vojno, ker jim je bilo moči na toliko strani razdeliti. Proti Avstriji je stala cela polovica vojske. Kavkazki oddelek je odbijal Turke in opazoval Šamila. Trebalo je zavarovati bregove črnega, azovskega in baltskega morja. Na glavnem borišču v Krimi ni bilo nikoli več nego sto tisoč vojakov. Zavezniki so se hoteli polastiti primorske trdnjave Sevastopola in ruskega brodovja. Na suho so stopila njih krdela v Evpatoriji. Kmalu po ti novici je prišla vest, da je padel Sevastopol na najsramotojši način, ki se misliti more. Trdnjavo, mesto, tope, ladje, mnogobrojno posadko zajeli in zaplenili so Francozi in Angleži brez pravega upora, brez boja; preplašeni Rusi so se jim udali menda precej, ko so jih zagledali! Novine so pisale, da je prinesel to strahotno poročilo neki Tartar. Depešo njegovo so priobčili vsi listi kot resnično prigodbo brez dodatka kake dvojbe ali sumnje. Neskončne žalosti, ki je napolnila srce vseh slovanskih rodoljubov o ti grozni nesreči, ni mi moči opisati in dopovedati. Meni ni dišala ta dan ne jed ne pijača, niti govoriti mi se ni ljubilo. Bežal sem iz Varaždina in taval ob Dravi gori in doli kakor mesečen. Vso noč nisem mogel nič zaspati. Kakor meni, godilo se je še marsikom drugemu. Ta dan štejem med najtožnejše in mračnejše vsega življenja svojega in prav zato zasekal mi se je v spominu tako trdno, kakor n. pr. tisti, ko mi je umrla zlata mamica, katero sem ljubil in častil bolj nego vse ljudi na zemlji in vse svetnike v nebesih. Mnogi rodoljubi izgubili so zdaj sladko tolažeče jih upanje v slovansko bodočnost. Če je omagalo najkrepkejše naše pleme o prvem naskoku sovražne Evrope, po kakovi pravici mogli bi se nadejati boljše sreče drugi slovanski rodovi, ki so slabi že po številu, še veliko slabši pa po notranji svoji nezlogi, medlosti in gnilobi? Časnikarstvo evropsko, sosebno pa dunajsko, rulilo in besnilo je od vrazjega veselja kakor divjaki — ljudožeri, kadar se polaste dobro rejenega, belega moža. Zmagoslavja njegovega udeležili so se tudi varaždinski Judje, ki so črtili carja Nikolaja že zaradi tega, ker je strahoval v državi svoji njih rojake, krcáje jih brez milosti po grabljivih parkljih. Isti prihod zaželjenega mesije ne bi jih bil mogel bolj uneti in oduševiti nego jih je Tartarjevo poročilo.

Trepetaje in vender prav teško pričakovali smo drugo jutro novine, hoteli smo zvedeti, kako peklensko naključje ali izdajalstvo je zakrivilo grozno nezgodo. Ali glej čuda prečudnega, dunajski listi nam ne le niso povedali nič novih podatkov, ampak iskali smo po njih zastoj celó potrjenja včerajšnje novice! V jedini Oesterr. Zeitung pobahal se je pustolov Varens, ki se je bil priklatil iz Amerike v Beč, da je moralno povse uverjen o

Pavel Josef Šafárik.

Ranjeni Črnogorec.

pa'lu Sevastopola. Najbolj pomenljivo zdelo se nam je trdokorno molčanje vladnega Monitérja o velikanskem uspehu francoskega orožja. Globoko smo si oddahnili, kajti zasvetila nam je žarka zvezda novega upanja. Varaždinski Judje verovali so v rusko nesrečo in sramoto čvrsto kakor Varens ter jo slavili krohotaje se pri kavi in vinu od ranega jutra do kasne noči. Silno so se jezili na krščanskega trgovca Popovića, ki se je rotil, da so si Tartarjevo depešo izmislili najbrž Nemci in — Judje. Po dolgem strastnem prepiranju in psovanju stavili so ž njim boje za sto goldinarjev. Ta Popović ni bil nič v krvi tistemu svojemu imenjaku, s katerim sva se pomenkovala v Toplicah. Kje se je porodil, ne vem; mislim, da v Varaždinu še ni dolgo živel, ker je govoril štokavsko narečje čisto, brez primesi kajkavščine. Vere je bil pravoslavne; že zaradi nje čutil je žive simpatije za Ruse in jim želel vsako srečo v ti teški vojni. Za narodno zavezo in politično zrelost prekosal je Popović vse obrtnike varaždinske županije. Kaj rad je dražil Jude in jih lovil v besedah, dokazujoč in očitaje jim zabavljivo smešno nevednost, lahkovernost in hudobo njihovo. Meni se je prikupil malo ne prvi trenutek, ko sva se spoznala, z burnim in resničnim svojim oduševljenjem za narod svoj in za vsak napredek, ki ga je zazrl na prostornem slovanskem svetu. Vzbudil pa se je takrat plemeniti čut slovanske uzajemnosti tudi v takih ljudeh, ki se v mirno

dobo niso brigali za politiko. Srečal sem dva prosta varaždinska meščana, g. K—ka in g. Sek—ća, ki sta vzdihovala in javkala po trgu pred mestno hišo: „Bože moj, kaj bo, kaj bo z nami! Nehvaležni Švaba nam je že do zdaj dosti nagajal. Ako se potrdi podaja ruske trdnjave in vojske, pritisnil nas bo še stokrat huje, ker se ne bo bal nikogar več, ki bi ga mogel o priliki zadržati.“ —

Tretji dan ni se dala resnica več prikrivati: vsi novinarji in tudi Varens morali so priznati, da se je veselila Evropa prezgodaj, da se je Tartar zlagal! Varaždinski Judje so torej stavo izgubili, ali dvojim, da bi bili dolg svoj tudi plačali. Popoviću ni bilo za njihov denar. Vedoč za gotovo, da stoji Rusija še nepremagana in neomajana, udobrovoljil se je na tako netrgovski način, da je dajal ta dan blago svoje kupovalcem na pol zastonj. Ista neskončna radost zamikala je prave narodnjake tudi v drugih krajih trojednega kraljestva. Reški meščan in odvetnik Medanić pustil je v spomin Tartarjeve laži poštemu siromaku vseh 50 goldinarjev, katere mu je bil dolžan. Srbski pesnik N. Borojević oblekel je dve siroti od nog do glave i. t. d. Vinskim bratcem rabil je lažljivi Tartar za prekrasen titulus bibendi. Podravinec Cek-ić se je zaklel, da 14 dni ne sme biti noben dan trezen. Ko je ta posel zdušno dovršil, pekla ga je taka neznanska žeja, da jo je moral gasiti še drugih 14 dni. —

(Dalje prihodnjic.)

Zgodovinske črtice

o „Slavjanskem društvu“ v Trstu.

(Sestavil in 7. novembra 1885. v tržaški čitalnici govoril Lovro Žvab.)

(Dalje.)

Ytem sestanki je bil izbran novi predsednik German Angelić, dijakon srbske cerkve (sedanji patrijarh), ki pa ni hotel vzprijeti te časti in preporečil skupščini društvenega namestnika Simona Rudmaša za to vzvišeno mesto. Predsednik in namestnik sta zamenjala službi in si roki podala. Vsa lica pričujočih gospodov so se izjasnila. Bila sta brata Slovenec in Ilirec, ločena po vladi in veri, a zedinjena po rodoljubji, po mislih in čutji.

Opomenol sem že zgoraj, da se je mnogo trudil odbor „Slavjanskega društva“, da bi se uvela v Trstu učilnica sè slovenskim in ilirskim učnim jezikom Vitez Maffei, asesor in izvestitelj ali poročevalec o šolskih zadevah pri mestni gosposki, povedal je meseca marca 1850. dotični deputaciji slovanski, da prošnja za učilnico slovenskoilirskega jezika, ki jo je slovanski zbor 26. maja 1849. l. poslal učnemu ministerstvu, spi pri Skrinziji, predsedniku mestnega šolskega odbora. Skrinzi je slovanski deputaciji razložil, da ga bode vedno in o vsaki priliki enakopravnost vodila, in obečal, da se bode napravila samostojna stolica tudi za Slovane, a da je treba še čakati itd.

16. junija je bil zbor, v katerem se je poročilo, da se je Feliks Globočnik zelo trudil za društveni oder in da se je na njem predstavljala 2. junija gledališka igra „Tat v malinu ali Slovenec in Nemeč“, ki je vsako

srce razveselila, vsako čelo razjasnila. — Čule so se tožbe, da je društveno stanovanje pretesno in da si ga člani želé bolj sredi mesta, — znamenje, da niso več imeli svojih prostorov v „Tergesteji“.

2. julija je vzel slovo od nas prečastiti član g. Ant. pl. Rušnov in šel v Zagreb oglasiti in pokloniti se Nj. Prezvzišenosti banu kakor izvoljeni veliki župan na Reki. (Tako govori „Jadr. Slavjan“ na 96. str.). Sè solznimi očmi smo se ozirali za dragim, jako spoštovanim in srčno ljubljenim gospodom, ko nas je ostavil; vendar so se nam srca unemala od veselja, ker smo pomislili, da je ta poziv izvestno znamenje, da se bode uresničila naša enakopravnost. Srečne dežele, ki so izročene iskrenim domorodcem v oskrbnitvo! Kar sta milo solnce in vlažni dež zeliščem in cveticam, to so dobri, za domovino uneti uradniki svojemu narodu. Kakor se zatorej iz vse duše veselimo, da je jelo svitati našim ilirskim bratom in da njim zarja oznanja lepo prihodnjest, želimo tudi iz dna svojega srcá in moramo želeiti: da bi naše preslavno vladarstvo ne pozabilo nas ubogih Slovanov, temveč da bi blagovolilo obistiniti domačemu jeziku tako veljavnost, kakeršna mu je zagotovljena po ustavi.

„V zlate bukve zasluži zapisano biti slovansko društvo v Trstu; — pišo „Novice“ 1850. 3. julija na 113. str. — Lansko leto je Istro suša zatrla; tri mesece ni deževalo . . . Slovansko društvo nabira denar-

jev in žita ter kupuje bob in ga zdaj, ko je največja sila in potreba, pošilja ubogim Istranom v dar.“

In kakor nam „Jadranski Slavjan“ (str. 93 in 152.) poroča, izvolil se je po nasvetu Jurija Dobrile poseben odbor, ki je v dveh tednih nabral 3523 gld. in ta svota je kesneje narastla do 3950 gld., da se je moglo takoj nakupiti 1200 stajev ali četvrtakov žita, 3525 funtov soli in 2000 funtov moke in poslati v Rovinj, od koder se je delila hrana po Istri.

Srbski pisatelj Demeter Vladislavljević je počeval tega leta v društvu po dvakrat na teden ilirski jezik in razlagal ilirsko književnost. Tu mi je ugodna prilika popraviti pogrško, ki se je podkradla v Wurzbachov Biographisches Lexikon (Wien 1885. 51. Theil, pg. 102.), ki pravi: „Demeter Vladislavljević geb. zu Kusmin im Syrmier-Comitate 1788, . . . gestorben in Triest am 23. Jänner 1838, im Alter von fünfzig Jahren.“

Zvedel sem iz verodostojnega vira, da je: „Dimitri Vladislavljević umro u Trstu 23. januara po starom kalendaru god. 1858, — u starosti sedamdeset godina.“

Posebna deputacija „Slavjanskega društva“ tržaškega je šla julija meseca 1850. l. na Reko, poklonit se banu Jelačiću. Članovi te deputacije so bili: German Angelić, A. Marinović, Ferdo Šporer, Andrija Stojković in Dr. Aleksander Stojković. Ta slavnostni odbor je po svojem povratku v Trst napisal izvestje, katero podajem tu od besede do besede:

Slavni Odbore, Visokočastna gospodo!

Po izjavljenoj želji Vašoj, da bi se sastavio odbor, koji bi prilikom dolazka Banovog u nam susiedni grad Rieku istog visokog Gosta od strane Društva našeg pozdravio — podpisani sa Vašim saizvolenjem i odobrenjem uzevši na se prijatni taj teret, pošto su zadatak svoj izpunili, uzimaju čest o toga uspiehu nastojećim Vas izviestiti: Kao što je poznato, carski parobrod imao je odavde preko Rieke od Senja pred svetlog Bana izići. Na istom parobrodu, pošto smo se 7. t. m. iz miesta krenuli, doplovismo sutra dan s večera u poželano miesto. Došavši tu nepropustismo po dužnosti odma vèrlog domovine svoje sina, i povierenika banskog u Primorju hèrvatskom, g. Bunjevca pozdraviti. S kakvim smo usèrdijem i ljubavi od istog Gospodina primljeni, neda se reći, a još manje opisati. Tu je odma i ugovoreno, da se trojica od nas odboru riečkom pridruže, i do Senja sutra na susret svetlomu Banu podju, koje je i učinjeno. Savietnik gubernialni g. Pavletić imao je ljubav i od nas trojicu onde Njihovoj Preuzvišenosti predstaviti. Svetli Ban videći nas radovao se vèrlo, i blagodarivši toplo, izvolio je reći: da je i pre niekog vremena u Tèrst mislio doći, no da mu nieke okolnosti dozvolile nisu; i da će skorim, kad svoje batalione graničarske posieštovao bude, i nas u Tèrstu posietiti, i nieko se vreme i medju nama zadèržavati. — Istog dana t. j. 9. tek. m. u 7 sàtih stigao je visoki Gost ovaj u grad svoj Rieku, i primljen s najvećim uzhićenjem, koje se na licama, i u ogromnim do neba podizućim se živio izražavalo. Odma po dolazku u 8. sàtih sielo se za večeru od domaćina, g. Bunjevca za 60 persona na slavu svoga ljubljenoga Bana priugo-

toljenu. Ovu — premda naše nije ovde opisivati to, kao i sjajni doček Banov — ipak zato naznačujemo, što su i od nas dvojica počestvovani bili na istoj prisustvovati, koje pokazuje ljubav i počitovanje g. Povierenika banskog na spram Društvu našem. Pritom ne možemo prećutati ni odpozdrav Banov na učinjenoj mu od g. Bunjevca pri večeri ovoj zdravici, budući da je vèrlo karakterističan. Odpozdrav taj od prilike ovako glasi: Gospodo moja! Ja nisam nikakav orator, da bi Vam mogao dostojno odgovoriti i blagodariti, i ono izkazati, što osiećam. Vi dobro poznajete Vašeg Bana, i što je Vaš Ban metnuo jedanput u glavu, budite uviereni, da će on to i u diejstvije proizvesti. Ban je vaš uvieren opet, da narod svoga Bana od sveg sèrdca ljubi, kao i on što njega ljubi, i kuda Ban njegov nagne, da će i on za njim rado u vatru, u vodu. Živili!“

Sutra dan na 10. tek. m. oko 10 sàtih predstavljani budemo pèrvi iz medju pèrvih Deputaciah čez g. Bunjevca Njihovoj Preuzvišenosti. I ovo dielo pokazuje ne malo otlkovanje, kao i veliko čestovanje, koje se našem Društvu ukazalo. I tako predstavljani dolunaznačeni pèrvi usudio se u ime svojih povierenikah, i od strane slavenskoga Društva Njihovu Preuzvišenost ovim riečma pozdraviti:

Vaša Preuzvišenost!

Svietli Bane!

„Radinosću, umietnosću i tèrgovinom, sa cielim tako reći svetom vodimom, na daleko čuvenog i razglašenog, — svojom pak nepokolebimom, u najnovije burno, kobno i puno nepogodah vieme najbolje osviedočenom i iskušenom, prema presvietlome prestolu i velemočnoj ustavnoj carevini našoj viernosću obštepoznatoga primorskoga grada Tèrsta — toga velim grada žitelji slavenski u obšte, i naročito njihovo tamošnje Društvo, kad nije tako srećno bilo, da Preuzvišenost Vašu od tolikog vremena željno izčekivanu u svojoj sredini vidi, i zaslugam dostojno pozdravi i dočeka; to je uzelo posredstvom svojih izbranih, u malovažnim osobama našim, predstavlenih, ovde i na ovoj, ako i ne po sve našoj, a ono nam susjednoj i srodnoj zemlji najponiznije podvorenje učiniti, i za prinešene tolike žèrtve na obšte dobro kloneće se najtoplju blagodarnost izjaviti s tim sinovnim pozdravom: da Vsemogući i Vsemilostivi za sva Vašem moćnom upravljanju i mudrom nadziranju povierenom narodu učinjena dobra dostojno i tisućebrojno sa nepokolebimim zdravljem i neocienjenom narodnom ljubavi na nebrojena ljeta nagradi. — Ovo su naše želje. Vaša Preuzvišenost vidi, da su one prostim, naprostrijim slovima izražene; na pritom neka bude Preuzvišenost Vaša tvèrdo uvierena: da u koliko su iste prosto izjavljene, u toliko da iz dubljeg uvierenja, iz najčistijeg vrela sèrdcah Vam do groba predanih, tamošnje tèrstansko slavensko Društvo sastavljajućih Slavenah izviru. Živio!

Na ovo je usèrdstvovao Pozdravljeni u kratko, no svesèrdo odgovoriti: „Gospodo moja! (metnuvši ruke na pèrsi) Nemam zaista dovoljno riećih, s kojima bi Vam mogao na usèrdiju, ljubavi i počitovanju, koje mi danas ukazaste, blagodariti. Znate, da sam svagda za blago naše radio, pak uviereni budite, da ću i u napredak sve ono činiti, što se na dobro našeg naroda klonilo bude.

Pozdravite mi (rukujuci se čas s jednim, čas s drugim) vašu milu mi občino slavensku, meni drage Slavene tertsanske.“ — Oprostivši se ovako sa ovim najznatnijim novijeg vremena mužem i iskrenim prijateljem i pokroviteljem našim izidjemo iz sobe u drugu, gde odma do-

bijemo poziv za u 4 sata držati se imajući na slavu Banovu banchet, i to svi skupa. Evo i opet novoga dokaza ljubavi, počitanja i privrženosti nam susjedne bratje slavenske.“ („Jadranski Slavjan“ 1850 str. 117. in 118.)

(Konec pride.)

Bolgarsko novinarstvo.

Priobčil A. B.

Redkar je prenehala vojna v deželi in je spet vsakemu dovoljeno javno izraževati svoje politično mnenje, pojavljali so se politični listi drug za drugim na severnem in južnem Bolgarskem. A zdaj ob volitvah naraslo je število časopisov jedne in druge stranke tako rekoč preko noči na lepo vsoto, kakor še prej nikdar ne. Tudi poučni in znanstveni listi so se malo oživeli, akoravno se mora priznati, da dobivajo le slabo podporo od čitajočega občinstva; kajti vse se bavi s politiko od dijaka do profesorja, od sluge do uradnika, od zadnjega čevljarja do bogatega trgovca. Sicer se daje tudi lahko opravičiti, da je ravno zdaj vse tako uneto za politiko, saj so najvažnejši interesi naroda na dnevnem redu; in sveta dolžnost vsakega rodoljuba je, da se bori tudi z umom za blagor naroda na književnem, kakor se je prej boril s puško in bodalom proti sovražniku na bojnem polju. Volitve, ki se ravnokar vrše po deželi, najvažnejše so, kar jih je imel do sedaj bolgarski narod obaviti. Želeti je torej, da bi bili volilci dobro razsvetljeni o tem, kar bo na dnevnem redu v prihodnjem Narodnem Sobotniku, in da bi bili tudi oni možje, ki bodo izbrani, razsvetljeni, a ne morda — zaslepljeni.

Da si pogledamo torej objektivno pojedine časopise in njih programe, po katerih se ravnajo pri novem položaji, v katerem se nahaja zdaj Bolgarska.

1. „Bulgarin“, izhaja v Ruščuku, najstarejši bolgarski časopis po ruskoturški vojni. Izhaja zdaj vsak dan. Urednik Hristo Bačevarov. On je brez izvestne boje, katero je sicer poprej že menjal nekolikrat; a sedaj ima celo malone vsak dan drugo.

2. „Trnovska konstitucija“, izhaja v Sofiji; organ današnjega ministerstva Karavelovega. Izhaja tretje leto. Urednik je „slamnjak“, a pravi uredniki sede v ministerskih pisarnah. Program mu je liberalen, zakrojen po svoje; pri njem se menja pojem liberalizma od dobe do dobe, kakor tudi drugi pojmovi, posebno o osebni časti. V zadnjih mesecih je nekoliko bolje urejevan, odkar dobiva članke od mlajših Bolgarjev, ki so zvršili nauke v Zagrebu in so tam imeli priliko videti, kako se urejajo politični listi.

Prejšnji uredniki „Trnovske konstitucije“ osnovali so svoj organ pod imenom:

3. „Nezavisimost“. V njej veje duh čistega radikalstva. Uredniki so jej D. Rizov, Petkov in Caharija Stojanov. Izvornih idej jim ne nedostaje, niti morda dobrega namena, a stilistike se niso nikdar učili, niti ne čitali „Nauke o pristojnosti“. Izhaja v Sofiji dvakrat na teden.

4. „Slavjanin“, izhaja v Ruščuku pod uredništvom zakotnega literata Todorja Hadži Stančeva, sedmo leto po trikrat na teden. Papir mu je lep, a to je vse, kar se more reči o njem dobrega. Tiska se v svoji tiskarni; tudi to nekaj velja. A drugače se mu celo domači listi vseh barev posmehujejo. Piše v zaglavji, da je „političeskoliteraturn vestnik“; a k temu še liberalen. Sprejema vse, kar mu kdo pošlje, „pro“ in „contra“, ako tudi včasih ni niti „političesko“ niti „literaturno“, a niti „liberalno“. Škoda krasnega imena, ki ga nosi.

5. „Sredec“ (sedaj nazvan „Svetlina“), organ Cankovistov. Izhaja v Sofiji dvakrat na teden. Urednik St. Filčov. „Vestnik političeski, ekonomičeski in književen“ ter „narodnoliberalen“. Piše ostro proti sedanji vladi, hvali Rusijo, želi, da se bolgarski narod spet vrne pod njeno pokroviteljstvo in da goji pravo slavjansko politiko. Cankov, Balabanov in Burmov so glavni stebri temu listu; a tudi nekateri mlajši, bivši ministri in večji uradniki. Zdaj še ni tako razširjen, kakor vsak gori navedenih listov.

6. „Sredinenje“, izhaja v Plovdivu pod uredništvom Elmazova, a pisan od prejšnjih rumelijskih večjih uradnikov. Donaša po jedenkrat na teden temeljito pisane članke v opozicijskem duhu. On je proti bolgarskoturškemu soglašenju, proti Karavelovu in Angliji, a za Rusijo in za pravo slavjansko politiko. Izhaja že četrto leto in je prvi sprožil idejo o sojedinenju severne in južne Bolgarske, katero je tudi vedno gojil, a ne odobrava takega sojedinenja, kakor je današnje, niti pod takimi uslovi. List je dosta razširjen, posebno na južnem Bolgarskem.

7. „Napred“, urednik Krdžijev v Sofiji. Vodi se po načelih Darvina, Rusoja itd. v svojih znanstvenih člankih; a v svojih vzgledih o domači politiki je brez odločne boje. Izhaja 2–3krat na mesec.

8. „Demokrata“ bil je začel izdavat inženier Belov v Sofiji. Program mu je bil, kakor kaže samo ime, socijalnodemokratiški. Hotel je razvijati demokratska načela in govoriti za rusko pokroviteljstvo ob jednom; pa mu se ni posrečilo najti prave poti. Zatorej je pametneje, da je skoro zaspal.

9. „Zora“, izdaje se v Silistri. Nima prave boje. List je še jako mlad, pa menda tudi njega uredniki. Stoji bolj na vladni strani.

10. „Zornica“, v Carjigradu. Izdaje evangelsko društvo (američansko). Donaša poučnih člankov v čistem in gladkem bolgarskem jeziku; tudi religioznih člankov v protestantskem duhu. Izhaja vsako soboto. Po jedenkrat na mesec ima tudi ilustrovano prilogo „Malka

Zornica". V politiko se meša samo redko in zmirom nepristrastno sodi o bolgarskih zadevah. Urednik je Angličan Vašburn.

11. „Narod“, izhaja v Plovdivu po jedenkrat na teden. Urednik Dimitrov. Program: Prijateljski odnosi z Rusijo, notranji red in obrazovanje naroda. Piše umerno.

12. „Pravda“, izhaja tudi v Plovdivu po dvakrat na teden. Urednik Stojan Prančov. Program: Svetostefanska Bolgarska, pokroviteljstvo Rusije, pouzdigga narodnega gospodarstva; borba proti nihilizmu, anarhizmu

in socializmu. Začel je izhajati pred jednim mesecem.

13. „Plovdiv“, pojavlja se v istem mestu po jedenkrat na teden. Glasilo sofijske sedanje vlade. Urednik „slamnjak“, a tajni uredniki oni, ki so stali na čelu tukajšnjega prevrata. Urejevan ni s posebnim trudom, tudi tisek je slab.

14. „Burgaski vjestnik“, izhaja v Burgasu (pri Črnem morji), urednik Šišmanov. To je organ opozicije v istočnem delu Južne Bolgarske; pisan v rusofilskem duhu.

Po Grünovi slavnosti.

Dne 3. t. m. pomikal se je po nekaterih ulicah ljubljanskih čuden sprevod. Kaka pedesetorica ljubljanskih telovadcev in njihovih povabljenih — domačih in tujih gostov — šla je za zastavo nemškega telovadnega društva ljubljanskega s Križevniškega trga v kazino. Po obeh straneh sprevoda stopali so pa mestni policaji in s kmetov nalašč v mesto pozvani žandarji z nasajenimi bodali. Ljubljanski Nemci in nemškutarji imenovali so ta žalostni sprevod „Grünovo slavnost“; v resnici pa ni bilo nič drugega, nego pogreb Nemštva v Ljubljani.

Da! dne 3. junija 1886 položili so oni možje — sit venia verbo — ki so mislili, da so poklicani pouzdigovati med nami Nemštvo, ravno to Nemštvo za vekomaj v grob. Slovensko prebivalstvo ljubljansko pa je zavalilo nanj tako težak kamen, da gotovo ne bode med nami uzdigovalo več ruse svoje glave. Prav nič ni pomagalo našim pravim in ponarejenim Nemcem, da so že tedne poprej bili ob veliki boben in tako, kakor je navada po sejmovih, vabili svoje vernike, naj se udeležé Zelenčeve slavnosti in tako zasvedočijo živотно moč „nemškega bitja in nemške narodnosti“ v Ljubljani. Vse to semtrtja jako komično časnikarsko rotenje ni privabilo v Ljubljano več nego šestnajst gostov. Prišli so opojeni z naudušenjem: zapustili so pa Ljubljano pijani slovenskega vina.

Čisto naravno je, da je slovensko prebivalstvo našega glavnega mesta že od začetka obsojalo slavnost, ki so jo namerjali oni mladiči, kateri imajo na vesti že tudi nedolžno prelito slovensko kri. Naravno je tudi, da se isto ni moglo ogrevati za slavljenje moža, kateri je toliko žalega storil našemu narodu. Licemersko kričanje

nemškega časnikarstva, da je Anastazij Zelenec častni meščan ljubljanski, ni moglo motiti nikogar, ki poznaje razmere; kajti znano je, da mu je to odlikovanje naklonilo mestno zastopništvo, katero je bilo vedno v strogem nasprotstvu z večino prebivalstva ljubljanskega. Mi tedaj, dasi smo pravi prijatelji reda in miru in dasi strogo obsojamo vse, kar bi oboje utegnilo motiti, izrekamo, da nam je lahko pojmljivo razburjenje, katero je zavladelo v našem narodu proti Zelenčevi slavnosti in nje snovateljem.

Da ni gospod deželni predsednik, uvaževaje svarilni glas mestnega zastopa, slavnosti omejil in da ni deželni vojaški zapovednik FML. Keil tako pravilno sodil celega onega dejanja, ki se je pozno v noč vršilo v kazini za izzivanje razburjenega slovenskega občinstva, in da ni dal kazine zapreti in komers razgnati, utegnila bi bila demonstracija brezvestnih nemških telovadcev imeti hujše nasledke. Tako pa se je občinstvo, videč, da poklicane oblasti celo to stvar zmatrajo res kot tako, kakeršna je po mislih nemških telovadcev in po izjavah njihovih glasil imela biti, namreč kot nemško demonstracijo sredi glavnega mesta slovenskega naroda, in da se trudijo, da jej odvzamejo pravo ost, za dovoljilo se le z glasnim izražanjem svoje nevolje.

Nemški telovadci in njihovi nemški in nemškutarski sosedje v deželi in zunaj nje pa so se sedaj — tako vsaj upamo — do dobrega prepričali, da med nami ni prostora njihovim velikonemškim aluram. Položili so nemštvo na Kranjskem v grob in onej četici „der biederer Deutschen“ iz slovenskega Celja, ki jim je prišla k temu pomagat, sedaj lahko zakličejo: „Bog plati, pogrebci!“

Naše slike.

Ranjeni Črnogorec.

Leta 1884. na mednarodni umetniški razstavi v Mnihovem vzbujala je splošno zanimanje in strmenje v velikih razmerah izvedena slika „Ranjeni Črnogorec“. Razstavljen je bila v ogrskem oddelku z opomnjo, da jo je za svojo zbirko kupila mažarska akademija v Budimpešti.

Razume se samo po sebi, da so Mažarji — katerim so literaturo in umetnost tako ustvarili skoro sami Slovani — mladega umetnika, ki je tako nagloma zaslovel, takoj reklamovali za svojega. A on — Paja Jovanović iz Banata — je iskren srbski rodoljub in iz rodoljubne zavednosti njegove potekla je tudi osnova za

omenjeno prekrasno sliko, katere reprodukcijo podajemo v današnji številki. Jovanoviću stvar ni bila lahka, kajti isti sujet je pred njim mojsterski obdelal slavni Jaroslav Čermák; a umetniška njegova individuvalnost je takošna, da je ustvaril popolnoma izvorno sliko, katera se more smelo postaviti poleg divnega umotvora Čermákovega, ne da bi potem izgubila le del svoje vrednosti in izvornosti.

Paja Jovanović je gojenec dunajske slikarske akademije. On je izvrsten risar in pravi mojster v kolo-ritu. Srbski narod more že sedaj biti ponosen nanj; more se pa od njega nadejati še mnogim krasnim delom.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Svečanost Stritarjeva dné 6. t. m. na Dunaji bila je — tako se nam poroča v izvornem dopisu z Dunaja — tolikaj lepa na vse strani, da je prekosila tudi najbujniše nade. Dvorana (Hotel „Gold. Kreuz“), sama po sebi krasna, bila je napolnjena z občinstvom, ki se navadno ne vidi na slavnosti, prirejeni od akademičnega društva. Bila je to pač izjema zaradi pesnika, kateri se je imel proslaviti, zaradi Josipa Stritarja, ki povsodi sluje, kjer se v čislih ima prava poezija in kjer je znano, kako je on pouzdignil jedno slovansko pleme, to je Slovence. Stritarjevo ime je bilo, ki je na slavnost „Slovenije“ privabilo šestindvajset državnih poslancev, Slovanov, med njimi samega starega češkega prvoborca dra. Riegra. Ostali poslanci so bili iz kluba češkega: Trojan, Kaizl, Pleva, Salášek, Veselý, Klima, Šindler, Fabian; iz kluba poljskega: grof Dzieduszycki, Sawczyński, Skarzyński, Szymanowski, Wisocki, Ochrimowicz, Swięży; iz kluba Hohewartovega: Pfeifer, Šuklje, Nabergoj, Hren, Tonkli, Poklukar, Klun, Windischgrätz, Vitezic. Prav mnogi poslanci pa so se oprostili, da niso mogli priti, tako tudi rektor vseučilišča, magnificencija dr. vit. Zhishman. A bilo je še mnogo drugih slovanskih dostojanstvenikov. Došli so tudi češki in poljski časnikarji. Izmej Slovencev na Dunaji in iz okolice je prišel vsak, kdor je mogel. Čuditi se je bilo, koliko je nas na tujem. Tudi več duhovnikov, rojakov je bilo. Vsega občinstva je bilo pol tisoča. Pogled po dvorani je bil veleprazničen, osobito, ker je bilo veliko rodbin, veliko cve-točega ženstva. Slovanska društva, dijaška in druga so bila mnogobrojno zastopana. Ves je došel pobratim „Slovenije“, hrvaški „Zvonimir“, ki se je posebno mnogo za to slavnost zanimal in ne malo tudi žrtvoval. Gospod prof. Stritar, ki je bil došel s svojo gospó in desetletnim svojim Milanom, bil je še pred začetkom programa središče prisrčnih in častnih ovacij. Glavno čestitanje od odličnjakov, od dra. Riegra in drugih mu je pa bilo koncem slavnostnega govora, ki ga je govoril gosp. drd. Danilo Majaron. Njegov krasen govor je bil priobčen v 133. številki „Slovenskega Naroda“. V tem govoru riše g. drd. Danilo Majaron s kratkimi potezami dobo, v kateri je začel delovati Josip Stritar pred dvajsetimi leti, pouzdignivši nam Preširna, s čimer se je pričela v Slovincih nova pomlad, pomlajenje slovenskega pesništva. Na drugo stran nam je govornik risal Borisa Mirana uzore, od katerih je posebno poudaril te le: njegovo ljubezen do naroda in do domovine slovenske, uzornost njegovega tvornega, plodonosnega rodoljubja. Pesnikov idejal je nadalje bratoljubje in človekoljubje, katero oboje bode narodom prineslo Slovanstvo. Ako bi hoteli pisati, kako se je zvršil program, potreba bi bilo več prostora. Vsaka točka je bila po svoje zanimiva, imela je veliko svetlih strani, a nobene maroge. Nismo še videli, da bi občinstvo bilo kedaj tako zadovoljeno, da bi mu zadovoljnost od točke do točke tako naraščala, kakor na tej slavnosti. Poseben duh je ta pot bil v sodelavcih programa. Predsednik „Slovenije“, dr. Matija Murko, na čegar ustrajnih ramah

je bila vsa slavnostna zadeva, pričel je program s čvrstim nagovorom in potem je šlo čvrsto vseh devet toček. Čuli smo lepe skladbe „Oblačku“, „Kdo je mar“, „Danes tukaj, jutri tam“, katere je pelo 40 pevcev povse točno in izrazito; v vseh treh sta se odlikovala gg. Mlčoch in drd. Floršić kot solista, a odlikoval se je tudi g. Jan Jiřík, ta simbol češkoslovenske uzajemnosti, ki je tudi za to slavnost preuzel vodstvo petja in veliki trud, ki je s tem vedno združen. Čuli smo našo krasno rojakinjo, konservatoristko gospico Bogomilo Šumanovo, svirajočo Bethovenovo sonato z znano umetnostjo, in čuli smo prvič samospeve „Mornar“, „Kam“ in „San“ našega rojaka gosp. L. Weigleina, pevca na c. k. operi. Solisti „slovanskega pevskega društva“: gg. Mlčoch, Stiebler, Jiřík in Jahoda peli so četverospjev „Pri oknu sva molče slonela“ in „tamburaši“ iz „Zvonimira“ postregli so nam z narodnimi na „tamburicah“. V občinstvu je bila vsem tem jedna radost, jedno naudušenje. Odlični gostje niso mogli prehvaliti, kako je vse nenavadno lepo, in prosili so, povabiti jih še drugi pot. Pred zadnjo točko ustal je pesnik Boris Miran, da nam pokloni svojo zahvalnico. S pouzdignenim glasom je govoril svojo pesem za ta večer. Ko je končal, izrazilo mu je poslušalstvo z viharnim ploskanjem zahvalo za pesniški dar. Znali pa nismo, da nas bode takoj zopet udolžil. Takoj je namreč isto pesem dal nam razdeliti, dobili smo v roke spomin z naslovom: „Rojakom“. Rečeno pesem priobčujemo na čelu denašnje številke. Veselje o tem je bilo brati na sleharnem obrazu. Bil je potem zabavni del, prilika prostim govorom. Starejši gospodje so bili prej odšli. Tudi gospod prof. Stritar je koj v začetku zabave odšel s svojo rodbino. Večer mu je večkrat priigral moške solze v oči; bil ga ni vesel le zato, ker je užil na njem toliko ljubezni, nego tudi zato, ker se je na njem tako neizkaljeno, tako uzorno na vse strani zastopalo sveto slovansko ime. Poprej mu je bil še g. dr. Murko, pričenjajoč zabavni del, napil posebno zdravico. Govorili so v zabavnem delu pravnik g. Rosina, pozdravivši državne poslance, potem poljska poslanca grof Dzieduszycki in g. vit. Sawczyński, češki poslanec prof. dr. Kaizl, ruski poslanec gosp. Ochrimowicz in slovenski poslanec gosp. prof. Šuklje, vsak v svojem jeziku. Slovanski poslanci so jako oduševljeno govorili o simpatijah do slovenskega naroda, ki je doživel tako lepo slavnost, in se zahvaljevali za spoznanje, ki se jim je dalo s to slavnostjo. Gosp. prof. Šuklje pa nam je slikal z živo svojo besedo Stritarja, kakeršen je bil nekaj med dijaki — učitelj in voditelj. Omeniti je pa še napolnice, ki jo je gosp. drd. R. Pukl izpregovoril slovanskim društvom; drugim govorom in izjavam ni bilo več časa. Prepolni najlepših utisov smo se konečno razšli. Trud, ki je mladina imela s to slavnostjo, je več ko poplačan, ker ni se le prvi naš pesnik in njegov duh dostojno proslavil, nego dal se je ž njo nov izraz, nov vir slovanski uzajemnosti, pouzdignilo se je ime slovensko pri naših bratih. Domovina je bila z nami v duhu zdru-

žena, nad 80 telegramov nam to pričuje. Čujemo pa tudi, da se tej slavnosti postavi druga slavnost! Našli so se možje, ki so na tej slavnosti zasnovali jej književen spomenik, ker so sklenili, da v kratkem pripomorejo Stritarjevim zbranim delom na svetlo! Upamo, da bode ves slovenski narod vesel pozdravil, rad užival ta konečni sad slavnosti Stritarjeve!

Nova slovenska grobova. Veliko izgubo oplakuje razžaloščen narod slovenski: umrla sta mu dva odlična domoljuba, dne 6. t. m. Božidar Raič in istega dne Ivan Dolinar, urednik „Jurija s pušo“. Životopisa in sliki obeh velezaslužnih Slovencev priobčili bomo v „Slovanu“, bržko nam bode možno.

Ne bodimo šalobarde! — Vsem nam, ki bimo boj za veljavo svojega jezika, moralo bi biti sveto načelo, da bodemo pred vsem sami z dobrimi vzgledi delovali v dosego tolikokrat in tako slovesno proglašene namena. Nenaravno je skoro misliti, da je med nami mož, katere nahajaš sicer, kjer se z ostrimi besedami graja vlada, ki se neče ozirati na naše jezikovne tirjatve; kjer se sklepajo resolucije proti mlačnosti v narodnih zadevah; ki pa — stopivši iz takih zborov in shodov — preradi pozabijo tega, kar so tam govorili in čemur so tam pritrjevali. Pa vendar je med nami mnogo, premnogo takih. Imenovati bi jih mogli po vsej pravici paradne Slovence, kajti slovenski govora teče jim za silo le takrat, kadar ga govore ad captandum benevolentiam našega dobročudnega naroda. Poglejmo pa v njihove rodbine — vse nemški; pogledimo v njihove pisarne in trgovine — vse tuje; poslušajmo njihovo vsakdanje občevanje z drugimi — ni jim na jeziku slovenske besede. Pač se nahaja med njimi sem ter tja kdo, ki se je iz koristoljubja pridružil narodni stranki, ki pa ž njo v svojem srci nikdar ni sočustvoval; a večina je vendar le taka, ki iz neke grde navade in razvade pušča nemščini še vedno ono mesto, katero si je pridobila med nami brezpravno in na škodo lepemu našemu jeziku. To je sramotno in vsakega narodnjaka nevredno. „Cel bodi mož!“ moralo bi med nami biti gaslo vsakemu samosvestnemu rodoljubu in po tem gaslu moral bi se ravnati posebno glede rabe svojega materinega jezika v vsem javnem življenju. Taka neodpustljiva mlačnost in nemarnost pa je kriva, da se tujcu, prihajajočemu med nas, vse naše narodno prizadevanje zdi nepojmljivo in smešno, ker med omikanimi stanovni le redkokdaj nahaja ono narodno posebnost, za katero se borimo, in oni ponos, katerega je morebiti pričakoval.

Ni mu pa treba Bog si vedi kakega ostroumja, da bi našel to razliko med našimi zahtevami in našim delovanjem; mi sami skrbimo za to, da mu dokaze svoje nedoslednosti postavljamo pred oči, kamorkoli stopi. Obišči katero koli slovensko mesto in oziraj se po javnih napisih. Našel bodeš sem ter tja imena, katera si marsikdaj čul imenovati med slovenskimi rodoljubi, morebiti celo med prvoborilci; a ta imena so često tako sramotno pokvarjena, da ti rdečica jeze in srama zalije lice. Ako je pa tem imenom slučajno še kaj dostavljenega, tedaj je to ali izključno nemški ali pa na prvem mestu nemški in potem še le slovenski. Čisto slovenski napisi so bele vrane še celo v takih krajih na kmetih, kjer bi opoldne z Dijogenovo svetilnico človek zastoj iskal kakega Nemca. — Najslabše v tem oziru je pa v Ljubljani, in zares ni se čuditi, ako marsikak rodoljub, katerega je sveto naudušenje za narodno stvar prignalo k nam, da vidi prvostolnico slovensko, potrtega srca in obupan o naši bodočnosti zapušča naše mesto. V Ljubljani, kjer bi javnim nemškimi napisom ne smelo biti mesta ali bi se jim pa imel odkazovati le podrejeni prostor poleg slovenskih, vidimo vedno še veliko večino nemškoslovenskih ali pa še celo samo nemških napisov. In mnogo, premnogo je narodnih trgovcev in

obrtnikov, ki se odlikujejo s tako brezmejno brezobzirnostjo do našega jezika. Še celo sedaj, ko smo svojemu jeziku v šolah in uradih priborili precejšnjo veljavo — leta 1886. — nahajajo se nekateri narodnjaki, ki si nad svoje zavode dajo napravljati nove nadpise — izključno le v nemškem jeziku! Ali je potem čudo, da drugi, ki se za narodne naše tirjatve niso nikdar ogrevali, isto tako prezirajo naš jezik? ali je čudo, da v novi hiši v Šelenburgovih ulicah niti na jedni prodajalnici ni bilo prostora slovenskemu napisu?

V dolžnost si štejemou pouzdigniti svoj glas proti takemu sramotilnemu ravnanju nekaterih trgovcev in obrtnikov. Prav za prav imeli bi navesti njihova imena, da bi jih narod naš spoznal; a za sedaj zadovoljimo se samo s svarilom. Občinstvo naše pa naj samo demonstruje proti njim s tem, da od nikogar ničesar ne kupuje in pri nikomer ničesar ne naroča, kdor na tak demonstrativen način prezira naš jezik. Slovenci! s Preširnom kličemo vam: „Ne bod' mo šalobarde!“

Slovensko pevsko društvo, ki priredi letos

15. avgusta t. l. drugi veliki pevski zbor v Ptuj, pridobilo si je za pouzdigo slavnosti celo vojaško godbo in zagotovilo od mnogih strani obilne udeležbe.

Slavnostni odbor se je ravnokar sestavil in bo pričel svoje delovanje. Sekirice, ki so letos posebno dragocene, razposlale so se že in ako še jih kdo ni sprejel ali še jih potrebuje več, naj se blagovoli takoj oglasiti pri vodstvu društva. Program se bode v kratkem sestavil in po dovršenem tisku razposlal.

Gg. poverjenike in posamične ude prosimo, da se pridno vadijo pesni ter sploh gledajo na to, da se v bližnjih večjih trgih ali mestih, kjer so kaki pevski zbori, večkrat zbirajo in skupno vadijo, ker še društvo nima potovalnega kapelnika. — Skrajni čas bode tudi za pobiranje letnine, ki se naj od gg. poverjenikov in posamičnih udov pošilja vodstvu „Slovenskega pevskega društva v Ptuj.“

Ptujski pevci sploh od vseh strani pričakujejo pevske in materijalne podpore, ker so tudi nadalje pripravljeni udeleževati se pri narodnih slavnostih in se svojimi borinimi močmi priskočiti.

Dobro bi bilo, ko bi gg. poverjeniki naznanili, koliko pevcev pride, da more slavnostni odbor svoje priprave popolnoma izpolniti. Novi udje se zmiraj sprejemajo. Vodstvo „Slov. pevskega društva“ v Ptuj.

Nove knjige. „Kruh nebeški“ ali navod, po-božno moliti in častiti presveto Rešnje Telo s trojno mašo in drugimi navadnimi molitvami. Na svitlo dal Janez Zupančič, župnik. Z dovoljenjem vis. čast. ljubljanskega škofijstva. Tretji zopet pomnoženi in zlepšani natis. V Ljubljani. 1885. Založila družba sv. Vincencija. Dobiva se v Katoliški Bukvarni v Ljubljani. Str. 435, 12°. Cena, pol v usnji 70 kr., vse v usnji 90 kr., z zlato obrezo 1 gld. 20 kr. — Tisek je velik in jako razločen; kar se torej dostaje unanje oblike, ustreza čisto potrebam prostega naroda, kateri laže čita knjige z velikim in razločnim tiskom. A glede na notranjo vrednost mora vsak z veseljem priznati, kdor je čital knjigo, da so molitve prekrasne, segajoče globoko v srce in unemajoče nas za najsvetejši zakrament. Ker je čisti dobiček namenjen „Vincencijevemu društvu“, priporočamo knjigo najtopleje vsem Slovincem. — Velečestiti pisatelj, g. Janez Zupančič, naj bode sam uverjen, da je s svojo izvrstno knjigo dosegel uzvišeni namen, ker je rečeni molitvenik že v tretji izdaji pred nami; vse to nam svedoči, da se je knjiga prikupila. Toda itak ne moremo in ne smemo zamolčati, kar se dozdeva mnogoteremu malenkost, a vendar je važna stvar, tičoča se jezika. Ni nas misel govoriti o sintaksi in stilistiki; ako bi hoteli o teh prevažnih rečeh govoriti, morali bi se delj časa pomuditi pri omenjenem delu. O sintaksi in stilistiki piše se danes ubogo malo, dasi bi

bilo krvavo potreba, da nas tudi o tem kdo pouči. Ne smemo vedno gledati le na to, ali to obliko zapišemo tako ali tako; vse mora biti res pravilno ustrojeno, ali oblike vendar niso vse; duh je vse, kateri vladaj v jeziku, in ta duh se najjasneje razodeva v mišljenji, v sintaksi in stilistiki, kajti na te strani moderne slovnice upliva najbolj duh tuje kulture; iz sintakse in stilistike se torej najjasneje vidi, koliko so nas tuji elementi odtujili od našega, t. j. slovanskega duha. Uzemimo jeden vzgled. Ako bi n. pr. kdo hotel kako slovensko knjigo preložiti na nemški jezik, ne bode mu trud delal nobene težave, kajti razvrstitev besed v slovenskem jeziku je zvečine baš tista, kakor v nemškem jeziku, in vendar se baš v tem jako razlikujemo od Nemcev. Tu nam je treba več zavednosti, več samostalnosti, popolnoma slovanskega stališča. Mimogrede torej naj omenimo, da bi bilo koristno, da nas kdo, ki utegne, tudi o tem pouči. — Želeli bi in čas je že, da se zjedini v oblikah; čas je že skrajni, da se jezik v nabožni književnosti naši ne razlikuje od jezika v ostalih delih naše književnosti. Tako majhen smo narod, in cepimo se celo v oblikah! Kriva je misel, da mora cerkev naša imeti drugačen jezik. Naši molitveniki vsaj govore jasno in glasno, da se tu piše drugače.

Poglejmo v zgoraj navedeni molitvenik. Tu se nahajajo oblike: češenje, poiši, za pušen, znamnja; nahaja se celo beseda gnada! dasi g. pisatelj piše na nekaterih mestih tudi besedo milost, milostljiv, iz česar se vidi, da bi se grda tujka gnada lahko zavrgla in se namesto nje rabila dosledno lepa slovenska beseda milost. Ali baš to je, ker se misli, da je pisava kerst, (er namesto r, š namesto šč) svojina cerkvenega jezika, greši se v tem oziru brez potrebe, ko mora vendar vsak priznati, da so rečene oblike napačne. In kdo je temu kriv? Pisatelji ne, ampak redništvo, kateremu mora vsak pisatelj izročiti svoj rokopis v presojo, in to redništvo, ne da bi skrbelo za to, da bi bil jezik pravilen, izroča rokopise navadno gospodom iz g. Jerana šole, in te šole nauki o jeziku so nam znani. Radi enotnega jezika zahtevamo torej, da se opuste take malenkosti, ki nič ne značijo, kajti ako bode vsak pisal po svoje, potem bode imel vsak stan svoj književni jezik: duhovniki bodo pisali po svoje, morda tudi naj še si ostali stanovi kujo poseben jezik, in potem bo pri nas nova babilonska zmešnjava jezikov. Ne cepimo se nikjer, ampak zjedinijmo se v vsem; zjedinjenje bodi nam gaslo!

Ostali slovanski svet.

La Péninsule des Balcons, par Emile de Laveleye, 2 vol. Bruxelles. Izvestni publicist E. de Laveleye je potoval po južnoslovanskih zemljah nezadolge pred poslednjim tepežem med Srbijo in Bolgarsko; namen njega potovanju je bil, prepričati se osebno o teh premenah, ki so se zgodile v teh deželah v poslednjih 15 letih; posebno pozornost je obračal na selsko naseljenje. O hrvaških kmetih piše, da žive dovolj dobro, ker se zemlja ene obitelji ne sme drobiti na majhne kose in vse delujoče roke ostajajo doma. Pisatelj se posebno čudi gromadnim dohodom hrvaškega duhovenstva in se z dostojno pohvalo odziva o episkopu Strossmayerji, češ, da on, osnovelec zagrebskega vseučilišča in akademije nauk in umetnosti, žrtvuje vse svoje dohode na narodno obrazovanje in blagotvoritljivost. Kar se tiče dohodov duhovenstva, naj jaz omenim od sebe, kakor so veliki dohodi višjega duhovenstva, tako so dohodi nižjega, to je kapelanov, ubožni. To ve vsakdo, ki je kedaj potoval po Hrvaškem. O Bosni in Hercegovini Laveleye piše, odkar je uvedeno samoupravljenje in povzdigneno obrazovanje, narod živi tako dobro, da mu ostajajo sredstva za življenje, katera pa — padajo v roke Židov. O pravoslavnem duhovenstvu se govori, da ono zvečine umé jedva čitati. (?) To vest so poročili Francozu gotovo sovražniki pravoslavni Srbov, kajti sam bržkone ni vabil srbskih popov k sebi na izpit. Žalostno je, da Slavjani katoliki pred tujcem, kjer in kolikor morejo, ponižujejo in mažejo Slovane pravoslavne. Laveleye se moti, ako misli, da katoliška propaganda deluje zato tako uspešno, ker so srbski popi neučeni; ona deluje zato s takim uspehom, ker zanjo stoje celi lesovi — bajonetov. Izvestno je, da je general Jovanović n. p. terjal ključce od cerkve od metropolita Kosanovića, da bi v pravoslavni cerkvi čital mašo katoliški duhovnik in da je kričal nanj: „Daj ključce, sicer te takoj povestim na prvi kol.“ Človek, ki od daleč gleda na griznjo med Hrvati in Srbi, nehote zakliče: Kdaj bo vendar Slovan v Slovanu iskal — Slovana! Res, kako daleč so Čehi, ki so bogotvorili protestanta Palackega! In koliko Židov sedi v zagrebskem

mestnem uradu! Da bi le Srb ne bil, pa je — „domorodec.“ O Srbiji Laveleye piše, da se je sicer tam mnogo zboljšalo, a vendar narod stoji nisko, posebno kmetijstvo je na niski stopinji; vsaka vas je zadovoljna s tem, kar si sama prideluje, zato pa tudi obrta in trgovine ni. Glavno zlo za Srbijo je vedno rastoči državni dolg. Na Bolgarskem in v Rumeliji je g. Laveleye zapazil preveliko centralizacijo; tudi armija je nesorazmerna, kajti požira eno tretjino proračuna. V Rumeliji (knjiga je pisana pred srbskobolgarskim tepežem) se trati enajsti del dohodov na narodno obrazovanje. Zemljedelje v obeh deželah stoji zelo nisko, akoravno je zemlja plodородna. Povsod pri južnih Slavjanih g. Laveleye vidi napredek, obetajoči srečno bodočnost. Knjiga je posvečena Gladstonu.

Krutorogov.

Vabilo na naročbo.

Z današnjo številko končali smo prvo letošnje poluletje. Vsi, ki se zanimajo za slovensko književnost, priznali nam bodo gotovo, da smo storili, kolikor je o skromnih naših razmerah mogoče, da pouzdignemo „Slovana“ vsaj približno na ono stopinjo, na kateri se nahajajo ilustrovani listi drugih, mnogoštevilnejših narodov. Zal! da nam ni bilo mogoče storiti še več, kajti občinstvo slovensko ni našega prizadetja podpiralo tako, kakor bi bilo treba in kakor je gotovo zaslužilo.

Iz tega uzroka nam letos tudi ni še mogoče začeti izdajati obljubljenih ruskih slovnice, kajti troški za to bili bi tako veliki, da bi jih nikakor ne bilo mogoče zmagovati lastnikoma, katera za uzdržavanje „Slovana“ imata že tako velike denarne žrtve. Začeli jo bodemo izdajati pa takoj, ko se število naših naročnikov pomnoži vsaj na 1200, in zato prosimo vse prijatelje naše književnosti, vse privržence velike slovanske ideje, da nam do tega pripomorejo kar najpreje mogoče.

List bodo v drugem polletju prejemali le oni, ki naročnino o pravem času ponové; prosimo torej, da jo oni, katerim je potekla, dopošljejo vsaj do 30. t. m.

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravnistvu, dopisi pa urednistvu na Kongresnem trgu št. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.